

саме інклюзивного середовища. За умови спільного викладання діяльність педагогів рівноправна. Вони працюють як єдина команда в класі, не розмежовуючи зони відповідальності, зокрема відповідальність спеціального педагога лише за дітьми з особливими освітніми потребами, вчителя класу – за іншими учнями. Необхідно враховувати, що такий підхід вимагає високо рівня довіри між педагогами, поваги до знань та досвіду кожного.

Список використаних джерел

1. Асистент учителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. Київ: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с.
2. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Педагогічні технології інклюзивного навчання. Харків: Ранок, ВГ «Кенгуру», 2018. 160 с.
3. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.

Ганна Слосанська

доктор педагогічних наук,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
ЗВО «Український католицький університет»,
м.Тернопіль

ВКЛЮЧЕННЯ ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ В ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті висвітлено основні підходи до аналізу поняття «розлади аутистичного спектру», запропоновані науковцями у галузі медицини, психології та педагогіки. Актуалізовано необхідність включення дітей з розладами аутистичного спектру в інклюзивне освітнє середовище закладу дошкільної освіти у ранньому віці. Представлено результати дослідження, проведеного з метою виявлення індивідуальних особливостей дітей з РАС дошкільного віку.

Ключові слова: *розлади аутистичного спектру, діти з розладами аутистичного спектру, інклюзивне середовище.*

В умовах реформування системи шкільної освіти України, розбудови та впровадження інклюзивного підходу до навчання дітей з

особливими освітніми потребами одним із пріоритетних напрямів педагогічної роботи в закладах освіти є інтеграція цих дітей в освітній простір. Одним із найбільш актуальних завдань сучасної початкової ланки освіти згідно з Концепцією Нової української школи є орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм. Тобто, місією закладів освіти є різнобічний розвиток особистості дитини відповідно до її вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей, формування в неї загальнокультурних і морально-етичних цінностей, ключових і предметних компетентностей, необхідних життєвих і соціальних навичок, що забезпечують її готовність до продовження навчання в основній школі, життя у демократичному суспільстві.

Врахування індивідуальних особливостей кожної окремої дитини в освітньому процесі можливе завдяки створенню інклюзивного освітнього середовища. Окрему групу дітей, яких сьогодні активно долучають до інклюзивного навчання, становлять учні зі специфічним типом психосоціального розвитку. Для їх номінації у науково-педагогічній літературі використовують узагальнену назву діти з розладами аутистичного спектру (РАС).

Зазначимо, що донедавна діти з РАС залишалися поза увагою вітчизняних педагогів. Це пов'язано з тим, що проблема розладів аутистичного спектру в наукових колах радянського та пострадянського простору, зокрема й в Україні, розглядали здебільшого з медичних позицій [2; 3]. Однак, сьогодні в світі проблема РАС вважається однією з найбільших медичних та психолого-педагогічних проблем сучасності. Аутизм розуміють як стан особи, що триває все життя і має значний вплив на саму особистість, так і її сім'ю.

Через невинне зростання кількості осіб з РАС, клінічну гетерогенність, труднощі своєчасної діагностики, брак досконалої системи диференційованої спеціалізованої допомоги та зростання суспільного інтересу до цієї проблеми зростає зацікавленість у наукових колах [4]. Останніми роками дослідження психологів і педагогів [1] переконливо підтвердили, що у випадках, коли людина з РАС не охоплена вчасно корекційно-освітніми впливами, в тому числі, навичками соціалізації та суспільної інтеграції, комунікації у спеціалізованих закладах освіти або реабілітаційних закладах, і, перебуваючи вдома, не отримують необхідних корекційних послуг,

ще до юнацького віку стають глибокими особами з інвалідністю зі всіма негативними соціально-психологічними наслідками для них самих, їх рідних і найближчого оточення.

Створення інклюзивного освітнього середовища та включення в нього дітей з РАС в ранньому віці сприяє їх розвитку, соціалізації, й допомагає профілакувати появу низки психосоціальних відхилень у дорослому віці. У контексті дослідження здійснено ґрунтовний аналіз широкого кола психолого-педагогічних, соціально-правових, соціологічних, а також міжпредметних зв'язків щодо проблеми включення дітей з РАС в інклюзивне освітнє середовище закладу дошкільної освіти. Визначено, що аутизм – це комплексне порушення розвитку, для якого властиві різноманітні прояви, що відзначаються з раннього віку і мають сталий перебіг. Дитячий аутизм або синдром Каннера [5] – розлад загального психічного розвитку, який виявляють у дітей у віці до 3-х років без попереднього періоду нормального розвитку, який характеризується такими трьома групами ознак: якісними порушеннями соціальної взаємодії, якісними порушеннями спілкування, а також обмеженою, стереотипною поведінкою. Симптоми, які його характеризують, можна розпізнати перед третім роком життя дитини.

З'ясовано, що дана проблема є достатньо актуальна і потребує більш детального вивчення симптомів її прояву. Проведено дослідження для виявлення індивідуальних особливостей дітей з РАС дошкільного віку. Для цього використано такі методики, як: опитувальник для батьків, карта спостереження, шкала тестів розумового розвитку А. Біне-Т. Сімона (варіант Л. Термена), методика визначення невербального інтелекту LEITER-3, нейропсихологічна діагностика за О. Лурія, зорово-моторний Бендер гештальт-тест, анкета ШАТ, скринінгова діагностична методика SQR, шкала оцінювання проявів дитячого аутизму (CARS), шкала оцінювання розладів спектра аутизму (CASD), профіль шкали розвитку PEP-R. Внаслідок, досліджено і визначено психологічні особливості дітей дошкільного віку з різним ступенем аутизму.

За допомогою дискримінантного аналізу перевірено класифікацію трьох груп досліджуваних дітей: дітей з РАС, дітей із ЗПР та дітей з нормою в розвитку. На основі результатів психологічної діагностики, отримано такі результати: 96,4% дітей з РАС та 80% дітей із ЗПР підтвердили свою належність до відповідних нозологічних груп, а

також 100% здорових дітей підтвердили свою належність до дітей з нормою в розвитку.

Засобами дискримінантного аналізу виокремлено параметри, що забезпечили таку класифікацію (подано в послідовності зниження впливу їх дисперсій на коректність класифікації): 1) ступінь аутизму (СА); 2) порушення сенсорної інтеграції аутичних дітей (SI); 3) рухи і дії; 4) рівень розумового розвитку дитини (PPP); 5) порушення активізації пізнавальних психічних процесів (APP); 6) гнозис; 7) загальна характеристика дитини; 8) здатність до копіювання геометричних фігур. Отримані результати вказують, що первинними сферами, на які має бути спрямована психологічна корекція, є інтелект та сенсорно-моторна сфера. Найменшого поступу можна досягнути у зміні ступеня аутизму. Зазначимо, що карту спостереження можна трактувати як доповнювальну методику для діагностики аутизму, а також здійснення диференційованої діагностики аутичних дітей, дітей із затримкою психічного розвитку та дітей з нормою в розвитку. Лише сукупно з іншими методиками карта спостереження дає найвищий показник коректності класифікації трьох груп дітей, загальний відсоток коректності класифікації становить 93,6%.

Визначено та презентовано особливості процесу включення дітей з РАС в інклюзивне освітнє середовище дошкільного навчального закладу. У результаті дослідження було виявлено, що своєчасна діагностика та вчасне застосування соціально-педагогічної корекції розладів поведінки сприяє максимальній адаптації та включенню дітей з РАС в інклюзивне освітнє середовище закладу дошкільної освіти. Налагодження тісної взаємодії фахівців дошкільних навчальних закладів, реабілітаційних центрів та батьків сприятиме цьому процесу та забезпечить можливість подальшої розвитку та соціалізації дітей.

Література

1. Кулик В. Г. Аутичні діти: які вони? Дефектолог. 2013. № 8. С. 4-6.
2. Скрипник Т. В. Феноменологія аутизму: монографія. Київ : Фенікс, 2010. 320 с.
3. Сухарева Г. Е. Клинические лекции по психиатрии детского возраста. URL:
<http://www.psychiatry.ru/siteconst/userfiles/file/PDF/ClinicLectkidPsy.pdf>
(дата звернення : 04.07.2019).

4. Dr Katrina Scior, Dr Shirli Werner Changing attitudes to learning disability a review of the evidence. URL: https://www.mencap.org.uk/sites/default/files/2016-08/Attitudes_Changing_Report.pdf (date of the application : 09.10.2019).
5. Kanner L. Autistic disturbances of affective contact. *The Nervous Child*. 1943. Vol. 2. P. 217–250. URL: <http://simonsfoundation.s3.amazonaws.com/share/071207-leo-kanner-autistic-affective-contact.pdf> (date of the application : 09.10.2019).

Тетяна Цегельник

викладач кафедри дошкільної педагогіки,
психології та фахових методик
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
м. Хмельницький

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ У РОБОТІ З ДІТЬМИ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

У статті розкрито питання щодо використання інноваційних методів реабілітаційної педагогіки у роботі з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку. Окреслено основні концептуальні виміри проблеми, проаналізовано використання інноваційних методів у реабілітації дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

Ключові слова: діти з порушеннями психофізичного розвитку, реабілітація, реабілітаційна педагогіка, інноваційні методи реабілітаційної педагогіки.

Реалії теперішніх умов існування суспільства, кризові явища у сфері економіки і фінансів зумовлюють необхідність посилення соціального захисту дітей з порушеннями психофізичного розвитку, визначення пріоритетних напрямів у цій роботі, одним із яких є соціально-педагогічна реабілітація таких дітей.

Пошуками конструктивного виходу із ситуації, яка існує на даний час, займається велика кількість учених: педагогів, психологів, соціологів. Одним із напрямів, яке проходить активне становлення, є реабілітаційна педагогіка – напрям у педагогіці, перші ознаки якого в науці на рубежі 80-х і 90-х рр. минулого століття були викликані до життя різким ускладненням проблемності контингенту, які навчаються в школі.